

«Denok gaude biolentziaren gurpil horretan sartuta»

Esaten du hiztegiak “biolentzia” hitza latinezko “*violentia*” hartatik datorrela, “*violentus*” du adjektibo, hau da, “etenik gabe indarra erabiltzen duena”. “*Vis*” ageri da haien jatorrian, alegia, “indarra”. Euskaraz bortxakeria, bortizkeria, indarkeria, biolentzia eta beste ditugu. Biolentzia du gai Unai Elorriagaren *Iazko hezurak* (Susa, 2014) narrazio, nobela, saiakera, gogoeta, kronika... min eta ezerosoak.

| MIEL A. ELUSTONDO |

Argazkia: Zaldi Ero

Biolentzia, bortxakeria, indarkeria... Algortara heldu, herrira sartu, bideari segi, eta hantxe, bandera espainol handiarekin egin dugu topo: Guardia Zibilen kuartela, ez txikia, auzoen etxartean. Haien presentzia armatuak ere badu biolentziatik.

Guretzat bai. Egunero pasatzen naiz hortik, alaba ikastolara daramadala. Eta txikitik ere, egunero pasatzen ni hortik, ikastolatik itzuleran batik bat. Eta inoiz ez naiz ohitu, ezta ohituko ere, banderatzar hori eta morroi horiek metraileta eskuan ikustera. Presentzia horrek bortxatu egiten zaitu neurri batean. Handik pasatu beharra guretzat ez da eroso, eta, nire ustez, eurentzat ere, Guardia Zibil norbanakoentzat, ez da eroso. Bortxa egoera bat da, nork edo nork kanpotik agindutakoa, eta bertoko aktoreok, berriz, zeharo deseroso gaude.

Zenbateraino zaitu inportante liburu baten hasiera?

Normalean, modu linealean idazten dut, hasi eta amaitu, nahiz eta buruan egitura bat izaten dudana, eta egitura horren arabera nahastu dudana idatzitakoa. Amaitu eta gero, berriz, hasierako paragrafoak berridazten ditut. Beti. Oso inportantea iruditzen zait liburuari tonua emateko garaian. Hasiera. Aurreko lau liburuetan, idazten amaitu eta hasierara itzuli izan naiz beti, tonua birmoldatu guran. *Iazko hezurak* honetan ez dut horrelakorik egin beharrik izan, hiru saiakera egin nituelako aurretik, eta hirugarrenean nik nahi nuen moduan harrapatu nuelako tonua.

Lehenengo paragrafoa aldatuko dizut hona: “Irene Arriasek ia zentimetro eta erdiko urrutia egin zion amari jaio zenean, Algortan, 1971ko urtarrilaren 25ean. Odol asko eta desberdinak nahastu ziren amaren izterretatik, likido lodi batzuk ere bai beharbada. (...) Hori guztia Algorta erdi-erdian, trenbidetik oso hurbil, Avenida del Ejército esaten zioten kalean, Bilboko Basurtuko ospitaleari Hospital Civil del Generalísimo esaten zioten bezala, urte bi geroago Eustakio Mendizabal *Txikia* hara hiltzera eraman zutenean, bala zulo bat bizkarraren eta beste bat buruan, frontalean sartu eta okzipitalean kanporatu zena”.

Liburuaren laburpena dago hor, sintesi modukoa. Lehenengo lerroan bertan da odola, nahiz eta beste odol mota bat izan, jaiotzarena... Indarkeriaren inguruko gogoeta egiten

ahalegindu naiz. Gogoeta egiteko, batzuetan geurera mugatzen gara. Edo, kontrakoa, oso urrunekora. Estilo trinkoan dago idatzita liburu, eta laurhun orritan gauza asko kontatu ahal da. Nire ahalegina biolentziari alde guztietatik begiratzea izan da. Edo nik sumatu ahal ditudan aldeetatik, beste batzuk ere izango baitira. Horretarako, ondoan ikusi dugunera eta urrunekoenera jo dut: Algorta, batean; Ruanda, bestean. Baita tartekoak ere... Hego Amerikakoa ez da hain urruna, ezaguna da, irakurri dugu horretaz. Europakoa ere ez da horren urruna. Asiakoa, berriz, ikaragarria da... Dena dela, halako batean, idazten ari nintzela, zerbaitek ihes egiten zidala sumatu nuen, nik kontatu nahi nuen

“Egunero pasatzen naiz Guardia Zibilaren kuartel paretik eta inoiz ez naiz ohitu morroi horiek metraileta eskuan ikustera”

Indarkeriak ertz ugari ditu eta horietan bilatu du Elorriagak *lazko hezurak* idazterakoan: “Inor ez dagoela libre adierazi nahi nuen. Urrun dagoela iruditzen zaigun biolentziak edozein momentutan jo gaitzakeela gu ere”.

ezin zela kontatu saiakera modura, eta horregatik jo nuen atalen artean ipuinak tartekatzea. Gauza batzuk fikziorik fikzioenetik kontatu behar ziren, eta nire iritziz, ipuina da fikziorik fikzioena. Mauthausenen egondakoak lehenengo pertsonan kontatu ahal ditu bizi izandakoak; nik, aldiz, bizi izan ez ditudanez, fikziotik kontatu behar ditut, eta horregatik baliatu ditut ipuinak.

Algotatik abiatu zara indarkeriaren bidean, munduaren zabaleko bortxakeria kontatzeraino.

Kontuan izan dut guk gogoeta handia egin dugula biolentziaren inguruan, ondoan eduki dugulako, lagunak, ezagunak, familiarrekoak jo dituelako egoerak. Gogoeta egin dugu *gure* biolentziaren inguruan, baina nik hori hobeto ulertzeko, sumatu nuen onena beste biolentzia batzuk aztertzea izango zela, diferenteak ote ziren, guretzat terriblea zena zelana gertatzen zen beste leku batzuetan. Aztertu, eta konturatzen zara gurea ale bat besterik ez dela. Zelan uztartu gurea eta besterena? Horixe zen nire lana, baina ez ondorio batera

“Gerora besterik idatziko ez banu bezala idatzi dut liburu hau”

heltzeko, egoerak bata bestearen ondoan jarri eta ikusten dena agerian uzteko baizik.

Badago, izan ere, ondorio ateratzerik?

Uste dut ezetz, baina horixe da joera, ondorioak ateratzea. Are gehiago gaur egungo gizarte arin honetan, sintesia baino nahi ez duen honetan. Literatura, aldiz, hausnarketarako lekua iruditzen zait, buru barruan zer edo zer mugiarazten dizuna, eta zabaltzen zaituena. Oraindik orain jakinarazi zuen Oliver Sacksek gaitz sendaezina jo duela eta laster hilko dela. Sacksek berak hainbat gogoeta egin du heriotzaren inguruan, eta, hala ere, seguru nago, orain, heriotzako orduan, orain artean egin ez dituen gogoetak ere egingo dituela. Heldulekurik ez da, ez dakigu non gauden, nor garen... gogoeta eginagatik ere, argi izan behar dugu ez goazela inora.

Lau atal ditu liburuak. Lehen hirurak dira eite batekoak; horietan, Irene ezagutuko dugu, atzerriko biolentzia egoera bortitzak berrituko dizkiguzu, euskal baladak ere lotuko dituzu

narrazioaren harian, zeure irakurketak ere ageriko dira...

Gerora besterik idatziko ez banu bezala idatzit dut liburu hau. Aurreko liburuetan gauza asko kontatzen nuen, baina beti uzten nuen atalen bat etorkizunean idazteko. Oraingo honetan, aldiz, ez; dena bota dut, erraietan dudan guztia. Hain zuzen, inoiz ez dakizulako noiz etorriko den azkena!

Lehenengo hiru atalak era batekoak dira; aldiz, guztiz bestelakoa da laugarrena, lanari erremate emanez bezala.

Beti esaten dut: lehenengo hitza jartzen dudan orduko, badakit zein izango den liburuaren azken hitza. Jakina, beti izango da aldaketa txikiren bat edo beste, egitura moldaketak han eta hemen, baina hezurdura nagusia eginga dut hasiera-hasieratik. Laugarren atal horrekin amaitu nahi nuen liburua. Indarkeria egoera jakin

eta zehatz batera jaisten naiz: inor ez dagoela libre adierazi nahi nuen, denok gaudela biolentziaren gurpil horretan sartuta, eta edo noiz edozelan gertatu, edonon, ahal dela indarkeriak gu jotzea, hau da, urrun dagoela iruditzen zaigun biolentziak edozein momentutan jo gaitzakeela gu ere. Eta gu ez bada, Suitzako bat, adibidez. 1921ean juduak oso aberats bizi ziren Alemanian eta Europan. Ez zuten berehalakoan pentsatuko zer etorriko zitzairen. Berdin tutsien eta gainerakoen kasuan.

Izaretan ipuinak berak bakarrik liburua mereziko luke. Ipuin horrek eragiten duen ondoeza!

Horixe esan zidan andreak. Berak irakurri zuen liburua lehenengo, eta ipuin horrek gorputzaldi txarra egin ziola esan zidan. Beti izan dudana beldurra –alaba jaio zenetik, batez ere– kontatzen du ipuinak, eta hori ere bota dut, behintzat. Oso gustura gelditu nintzen ipuina idatzi nuenean.

Heziketa dugu beti aipagai, baina zure liburuan, Ruandako tutsiak bestela dio, hau da, heziketak ez duela pertsona hobetzen, baizik eta eraginkorrago bihurtzen.

Karikatura hor dabil, diktadoreak jende xehea direla, ezjakinak... baina zenbaiten biografiak aztertu eta garbi ageri da jende jantzia dela, jende ikasia. Ruandar irakasle batek esaten du hango genozidioa unibertsitatean prestatu zela: zenbait irakasle estrategia bat landu zuten, irradian propaganda zatiak, esaldiak, zabaltzen hasteko. Estrategia horren helburu zen hutuak apurka-apurka kontzientziatzea, berotzea, ondokoak hiltze-

ko. ButaReko unibertsitatean asmatu zuten estrategia.

Ez dago itxaropenik, orduan? Biolentziarekin bizitzen ikasi behar dugu?

Heziketari dagokionez, ematen du unibertsitatean produktiboago izateko, enpresak gero eta diru gehiago irabazteko, munduan barrena hedatzeko hezten dela pertsona. Hortaz, bestelako heziketa bat beharko genuke. Nik uste biolento ez izaten ere ikasi egiten dela. Hala ere, lehiakortasunera bideratuta baldin badago gure lana, “ni gainetik, zu azpitik”, ez da onik etorriko. Eta unibertsitate handienak horretan dabilta.

Aurkezpenean esan zenuen –berba erdika, gura baduzu–, gehiago ez ote duzun idatziko. Edo argitaratuko. Bazterrak astindu ditu horrek, hein batean.

Nik neure modura ulertzen dut literatura: ez da katedra bat, behin ailegatuta, bertan gozo egotekoa... ezta urterro nahitaz zer edo zer argitaratu beharra ere. Niretzat oso gauza berezia izan da umetatik. Ez nago urtero liburu bat argitaratzeko eta edozeri buruz hitz egiteko prest. Astiro idatzi nahi dut, eta zer edo zer emateko dudanean, eman. Horretarako, ezin zara profesionala izan, ni orain artean izan naizen moduan. Modu horretara, egoera kafkiarra sortzen da, zuretzako oso inportantea den zerbait, zure lanbide eta ogibidea den hori, hari mehe batzuetatik zintzilik dago. “Zertan nabil ni hemen denbora alferrik galtzen? Nahiago dut bestelako lanen bat egin, eta idatzi, nire existentziaren zer inportante moduan, baina nire lanbide egin gabe”. Horixe pentsatu nuen, eta horretan nabil, bestelako bideak jorratzen. Bitartean, idazten segituko dut, eta zer edo zer inportantea emateko dudanean, argitaratu egingo dut, dela bost, zazpi, hamar edo hamabi urterik behin. ■

“Biolento ez izaten ere ikasi egiten da. Hala ere, lehiakortasunera bideratzen baldin bagara, ez da onik etorriko”

Datu Pertsonalen Babesa - LOPD

Legedira egokitzeko prozesua
(euskaraz, pertsonalizatua)

943 453 588 · www.sigacus.com